

Communautaire bepalingen inzake sociale zekerheid

*Uw rechten als u zich verplaatst
binnen de Europese Unie*

Werkgelegenheid & sociale zaken

Sociale zekerheid en maatschappelijke integratie

Europese Commissie

Directoraat-generaal Werkgelegenheid en sociale zaken
Eenheid E.3

Manuscript voltooid op 1 september 1999

De inhoud van deze publicatie stemt niet noodzakelijk overeen met de mening of het standpunt van het directoraat-generaal Werkgelegenheid en sociale zaken van de Europese Commissie.

Indien u geïnteresseerd bent in toezending van de elektronische informatiebrief „ESmail” van het directoraat-generaal „Werkgelegenheid en sociale zaken” van de Europese Commissie, stuurt u dan een e-mail aan empl-esmail@cec.eu.int — de informatiebrief verschijnt regelmatig in het Duits, Engels en Frans.

Meer gegevens over de Europese Unie vindt u op Internet via de Europaserver (<http://europa.eu.int>).

Bibliografische gegevens bevinden zich aan het einde van deze publicatie.

Luxemburg: Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen, 2000

ISBN 92-828-8299-3

© Europese Gemeenschappen, 2000
Overneming met bronvermelding toegestaan.

Printed in Belgium

Inleiding

In deze handleiding willen wij u inlichten over uw rechten en plichten op het gebied van de sociale zekerheid voor het geval u te maken krijgt met de socialezekerheidsstelsels van twee of meer lidstaten van de Europese Unie.

Dat is bijvoorbeeld het geval als u uw beroep in het buitenland uitoefent, als u in een ander land van de Europese Unie gaat wonen, of als u gewoon tijdelijk in een andere lidstaat verblijft.

De socialezekerheidsstelsels verschillen van land tot land en de communautaire bepalingen inzake sociale zekerheid, die voortdurend evolueren, zijn niet bedoeld om die stelsels te harmoniseren, maar enkel om te voorkomen dat u uw socialezekerheidsrechten geheel of gedeeltelijk verliest wanneer u zich verplaatst van de ene lidstaat naar de andere.

Uw socialezekerheidssituatie zal veelal veranderen wanneer u naar een andere lidstaat verhuist. Wij bevelen u daarom ten eerste aan om, voor uw vertrek naar een ander land van de Europese Unie, eerst de relevante hoofdstukken van deze handleiding te lezen en zo nodig nadere inlichtingen in te winnen bij het socialezekerheidsorgaan van de lidstaat waar u woont.

Deze handleiding bevat geen uiteenzetting over de socialezekerheidsstelsels van de lidstaten. Een gedetailleerd overzicht van die stelsels werd in 1997 gepubliceerd door het Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen onder de titel „Uw sociale zekerheid wanneer u zich verplaatst in de Europese Unie — Een praktische gids”. Deze uitgave kan worden aangevraagd bij het adres dat aan het eind van deze handleiding is vermeld.

Inhoud

1.	Waarom zijn er communautaire socialezekerheidsvoorschriften nodig?	7
2.	Zijn die voorschriften ook op u van toepassing?	9
3.	In welk land kunt u een beroep doen op deze communautaire voorschriften?	10
4.	Welke voorzieningen vallen onder die voorschriften?	11
5.	Wat staat er in de communautaire socialezekerheidsvoorschriften?	13
5.1.	In welk land bent u verzekerd?	15
5.2.	Welke rechten en plichten heeft u in het land waar u verzekerd bent?	17
5.3.	Dit moet u weten in verband met ziekte en moederschap	18
5.4.	Arbeidsongevallen en beroepsziekten	23
5.5.	Invaliditeit — nog steeds een probleem	24
5.6.	Wie betaalt mijn ouderdomspensioen?	27
5.7.	Uitkeringen aan nabestaanden en uitkeringen bij overlijden	31
5.8.	Wat te doen bij werkloosheid?	32
5.9.	Gezinsbijslagen	35
6.	In een notendop: uw rechten als...	37
6.1.	Grensarbeider	37
6.2.	Seizoenarbeider	38
6.3.	Gedetacheerd werknemer	38
6.4.	Gepensioneerde	39
6.5.	Student	40
6.6.	Toerist	40
6.7.	Niet-actieve persoon	41
6.8.	Staatsburger van een derde land	41

7.	Hoe werken de communautaire voorschriften in de praktijk?	43
7.1.	De communautaire regels hebben steeds voorrang: maakt u zich dus geen zorgen over conflicten tussen de nationale wetten en de verordeningen	43
7.2.	Formulieren en formaliteiten	44
7.3.	Vreemde landen, vreemde talen: niet altijd een probleem!	46
7.4.	De socialezekerheidsinstellingen van de lidstaten: een van uw mogelijke vraagbaken	47
7.5.	Met uw zaak naar de rechtbank: dat is uw goed recht!	48
7.6.	Het Europese Hof van Justitie waakt over de rechten van de Europese burgers	49
8.	Nog vragen?	51

---

1. Waarom zijn er communautaire socialezekerheidsvoorschriften nodig?

Stelt u zich even voor dat er geen Europese voorschriften voor de sociale zekerheid bestonden. Dan waren meteen miljoenen Europese burgers onvoldoende beschermd.

Zowel de werknemers, de zelfstandigen, de ambtenaren, de gepensioneerden, de studenten, de toeristen, als al die andere categorieën van personen die hun recht op vrij verkeer en verblijf in de Europese Unie uitoefenen, hebben vragen over of problemen met hun sociale zekerheid:

- Wie betaalt de rekening van het ziekenhuis bij een ziekte of ongeval in het buitenland?
- Welke pensioenrechten heeft de werknemer die jarenlang in een ander land heeft gewerkt?
- Welk land betaalt de werkloosheidsuitkeringen van de grensarbeiders?
- Welk land is de gezinsbijslagen verschuldigd voor kinderen die in een andere lidstaat wonen?
- In welk land moeten de socialezekerheidspremies betaald worden? In welke taal moeten de aanvragen voor een uitkering worden ingediend? Welke termijnen moeten worden nageleefd?

Het is niet zo vanzelfsprekend dat de nationale socialezekerheidswetgeving een afdoend antwoord zou bieden op al deze vragen: zo kan het gebeuren dat de werknemers ofwel in twee landen ofwel in geen enkel verzekerd zijn, of dat hun verworven rechten op socialezekerheidsprestaties verloren gaan zonder dat zij nieuwe rechten kunnen verwerven. Een doeltreffende en volledige bescherming is pas mogelijk als er Europese regels bestaan die gelden in de gehele Europese Unie.

De Europese burgers zullen hun recht op vrij verkeer en vrij verblijf pas onbevreesd uitoefenen, wanneer zij garanties krijgen in verband met het behoud van hun socialezekerheidsrechten.

Die voorschriften bestaan al meer dan 30 jaar, en zijn intussen al meer dan eens aangepast, verbeterd of uitgebreid. Tegenwoordig zijn ze samengebracht in de **Verordeningen (EEG) nr. 1408/71 en (EEG)**

nr. 574/72, die in 1999 het laatst werden aangepast (1). Die verordeningen bevatten praktische en bevredigende antwoorden voor de meeste grensoverschrijdende problemen die op het gebied van de sociale zekerheid kunnen opduiken. Wel is er voor een paar problemen nog geen oplossing gevonden. De diensten van de Europese Commissie werken dus nog verder aan de verbetering en de vereenvoudiging van de communautaire voorschriften, met het doel die teksten leesbaarder te maken en de nog bestaande leemten op te heffen.

De communautaire bepalingen met betrekking tot de sociale zekerheid lijken op het eerste gezicht, evengoed als de nationale bepalingen terzake, een moeilijke, technische en ingewikkelde materie te zijn. Laat u evenwel niet ontmoedigen, want de basisbeginselen zijn gemakkelijk te begrijpen, ook door niet-deskundigen.

Wij hopen u in de volgende bladzijden een algemeen overzicht van de socialezekerheidsregelingen te bieden. Vraag in elk geval eerst advies aan de bevoegde instanties, de verzekeringsorganen of de diverse organisaties en verenigingen die zich bezighouden met de problemen van werknemers die zich binnen de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte verplaatsen, voor u op basis van deze handleiding beslissingen treft die uw verdere loopbaan of uw persoonlijke toekomst betreffen.

---

(1) De bijgewerkte versie van de verordeningen, waarbij rekening is gehouden met alle wijzigingen tot eind 1995, vindt u in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen* nr. L 28 van 30 januari 1997.

---

2. Zijn die voorschriften ook op u van toepassing?

Op dit ogenblik zijn de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid nog niet van toepassing op alle personen die binnen de Europese Unie en de Europese Economische Ruimte reizen of verblijven. Voor u is het dus van belang of u zelf onder deze voorschriften valt, want alleen in dat geval kunt u zich erop beroepen ten overstaan van nationale rechtbanken en instellingen.

Rekening houdend met de voorwaarde dat de betrokkene staatsburger is van een lidstaat van de Europese Unie of van de Europese Economische Ruimte, vallen volgende personen onder de bescherming van de communautaire voorschriften:

- werknemers en zelfstandigen die overeenkomstig de wet van een van deze staten verzekerd zijn (geweest);
- ambtenaren ⁽²⁾;
- studenten ⁽³⁾;
- gepensioneerden, ook als zij reeds gepensioneerd waren vóór de toetreding van hun land tot de Europese Unie of tot de Europese Economische Ruimte;
- gezinsleden en nabestaanden van de reeds vermelde personen, ongeacht hun nationaliteit. In het algemeen bepaalt de wetgeving van het woonland of iemand al dan niet als een gezinslid wordt beschouwd.

Personen die niet tot die categorieën behoren, worden dus niet door de communautaire voorschriften beschermd. Het gaat met name om:

- personen op wie het algemene nationale stelsel van sociale zekerheid niet of niet meer van toepassing is, die niet (meer) als gezinsleden van een werknemer of zelfstandige of gepensioneerde worden beschouwd (niet-actieven);
- staatsburgers van derde landen. Dit zijn de burgers van staten die niet tot de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte behoren (nadere inlichtingen hierover vindt u in hoofdstuk 6.8).

⁽²⁾ Verordening (EG) nr. 1606/98 van de Raad van 29 juni 1998, zie PB L 209 van 25.7.1998.

⁽³⁾ Verordening (EG) nr. 307/1999 van de Raad van 8 februari 1999, zie PB L 38 van 12.2.1999.

---

3. In welk land kunt u een beroep doen op deze communautaire voorschriften?

U kunt een beroep doen op de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid in alle landen die tot de Europese Unie of tot de Europese Economische Ruimte behoren:

België
Denemarken
Duitsland
Finland
Frankrijk
Griekenland

Ierland
IJsland
Italië
Liechtenstein
Luxemburg
Nederland

Noorwegen
Oostenrijk
Portugal
Spanje
Verenigd Koninkrijk
Zweden

Let op:

Als er in deze handleiding sprake is van „land“, „staat“ of „lidstaat“ wordt daarmee altijd één van de bovengenoemde landen bedoeld. Alle andere staten worden „derde landen“ of „derde staten“ genoemd.

Indien u tijdvakken van verzekering in een lidstaat en in een derde staat kunt aantonen, dan kunt u geen beroep doen op de communautaire socialezekerheidsvoorschriften voor wat de relatie met dat derde land betreft. In vele gevallen zijn er evenwel tussen die lidstaat en die derde staat, of tussen de Europese Unie en een derde staat bilaterale overeenkomsten betreffende de sociale zekerheid gesloten, waardoor een evenwaardige bescherming wordt geboden. Nadere inlichtingen daarover krijgt u bij de socialezekerheidsinstellingen van uw eigen land.

---

4. Welke voorzieningen vallen onder de voorschriften?

De communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid zijn van toepassing op alle nationale wetten die betrekking hebben op:

- ziekte en moederschap,
- arbeidsongevallen,
- beroepsziekten,
- invaliditeitsuitkeringen,
- ouderdomspensioenen,
- uitkeringen aan nabestaanden,
- uitkeringen bij overlijden,
- werkloosheidsuitkeringen, en
- gezinsbijslagen.

Telkens als uw recht op een verstrekking of uitkering daarvan afhangt, mag u verwijzen naar de communautaire voorschriften.

De communautaire voorschriften zijn evenwel niet van toepassing op de volgende zaken:

- sociale en medische bijstand. Deze voorzieningen zijn meestal toegerekend afhankelijk van het inkomen, en hebben geen verband met één van de hierboven vermelde categorieën;
- prestaties aan slachtoffers van oorlogshandelingen of de gevolgen daarvan;
- prestaties van de bestaande stelsels voor vervroegde uittreding (brugpensioen); daarvoor kunnen andere communautaire bepalingen gelden.

De handhaving van het recht op de prestaties van de bestaande beroepspensioenstelsels werd onlangs nog geregeld door een richtlijn van de Raad ⁽⁴⁾.

Soms is het moeilijk na te gaan of een specifieke verstrekking of uitkering al dan niet onder de communautaire voorschriften valt. Aarzel in dat geval niet om die kwestie voor te leggen aan de bevoegde instelling.

⁽⁴⁾ Richtlijn 98/49/EG van de Raad van 29 juni 1998, zie PB L 209 van 25.7.1998.

Opgelet

De communautaire voorschriften zijn van toepassing op de sociale zekerheid maar niet op belastingaangelegenheden: die worden geregeld via bilaterale overeenkomsten. Vraag dus aan het belastingkantoor van uw eigen land om inlichtingen over uw specifiek geval.

---

5. Wat staat er in de communautaire socialezekerheidsvoorschriften?

Door de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid worden de verschillende nationale socialezekerheidsstelsels niet door één enkel Europees stelsel vervangen. Die harmonisatie is onmogelijk omwille van de zeer uiteenlopende levensstandaarden in de 17 staten van de Europese Unie en de Europese Economische Ruimte. En in staten waar de levensstandaard vrijwel gelijk is, zijn er als gevolg van de gevestigde tradities die wortelen in de nationale culturen en voorkeuren, toch verschillende socialezekerheidsstelsels ontstaan.

In plaats van de nationale socialezekerheidsstelsels te harmoniseren, zorgen de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid voor een eenvoudige coördinatie van de stelsels.

Met andere woorden, elke lidstaat beslist zelf wie volgens zijn wetgeving verzekerd is, welke verstrekkingen en uitkeringen toegekend worden en onder welke voorwaarden, hoe die uitkeringen berekend worden, en hoeveel premie er moet worden betaald. In de communautaire voorschriften zijn de gemeenschappelijke regels en principes vervat, die door alle nationale instanties, socialezekerheidsinstellingen, hoven en rechtbanken moeten worden nageleefd bij de toepassing van de nationale wetten. Zij zorgen er dus voor dat het toepassen van verschillende nationale wetgevingen geen nadeel berokkent aan personen die hun recht op vrij verkeer en verblijf binnen de Europese Unie en de Europese Economische Ruimte uitoefenen.

Of, eenvoudig uitgedrukt: een persoon die zijn recht op vrij verkeer en verblijf heeft uitgeoefend, mag daardoor niet in een slechtere situatie verkeren dan een persoon die altijd in één en dezelfde lidstaat heeft gewoond en gewerkt. Derhalve moeten de volgende problemen worden opgelost:

- In sommige lidstaten is de sociale zekerheid gebaseerd op de woonplaats, terwijl in andere lidstaten alleen personen die beroepsbezigheden uitoefenen (en hun gezinsleden) verzekerd zijn. Om te vermijden dat migrerende werknemers twee keer verzekerd zijn, of eventueel nergens verzekerd zijn, bepalen de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid in elk afzonderlijk geval welke nationale wetgeving van toepassing is op een migrerende werknemer.

- De nationale wetgevingen bepalen meestal dat het recht op de voorzieningen afhankelijk is van het vervullen van bepaalde tijdvakken van verzekering, werken of wonen (naar gelang van het land of van de soort voorziening: 6 maanden, 1 jaar, 5 jaar, 10 jaar, of in sommige gevallen zelfs tot 15 jaar).

Bijvoorbeeld:

Wat gebeurt er met een migrerende werknemer die invalide wordt, nadat hij eerst gedurende vier jaar verzekerd was in een lidstaat waar de wachttijd voor het recht op invaliditeitsuitkeringen vijf jaar is, en vervolgens 14 jaar in een lidstaat waar een verzekeringsduur van 15 jaar wordt vereist?

Als er geen verordeningen bestonden, zou deze werknemer in toepassing van de nationale wetten alléén, in geen van beide staten recht hebben op invaliditeitsuitkering, ongeacht het feit dat hij in totaal 18 jaar verzekerd is geweest.

In de communautaire voorschriften is een „samentelling van tijdvakken” voorzien, hetgeen betekent dat de tijdvakken van verzekering, arbeid of wonen die vervuld zijn onder de wetgeving van één lidstaat, in aanmerking kunnen worden genomen voorzover dat nodig is om recht te hebben op een uitkering of verstrekking uit hoofde van de wetgeving van een andere lidstaat.

- Volgens de nationale wet worden uitkeringen vaak uitsluitend toegerekend aan personen die op het grondgebied van de betrokken staat wonen; in andere gevallen wordt het bedrag van de uitkering verminderd (bv. 70 % in plaats van 100 %) indien de betrokkene naar het buitenland verhuist. Dat kan een zwaar probleem vormen voor met name de grensarbeiders, de seizoenarbeiders en de gezinsleden van migrerende werknemers die nog in het land van herkomst wonen, alsook voor gepensioneerden die in verschillende lidstaten hebben gewerkt, of die na hun pensionering beslissen om in een ander land te gaan wonen. De communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid bieden doeltreffende oplossingen voor dit probleem, voor elke categorie van prestaties.
- Telkens als de wetgevingen van verschillende lidstaten in aanmerking komen, wordt het land dat de uitkeringen of verstrekkingen moet betalen, aangewezen door de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid.

Dat is dan de rol van de communautaire socialezekerheidsvoorschriften. Er is geen sprake van nieuwe soorten voorzieningen, noch van het afschaffen van de nationale wetgeving. De enige doelstelling is de bescherming van Europese burgers die werken, wonen of verblijven in andere lidstaten.

5.1. In welk land bent u verzekerd?

Vóór u in het buitenland gaat werken, moet u weten in welk land u verzekerd zult zijn. Welke nationale socialezekerheidswetgeving is op u van toepassing? Dit is van groot belang, niet alleen voor de betaling van de socialezekerheidspremies, maar ook voor uw recht op uitkeringen en verstrekkingen, en voor het verwerven van toekomstige pensioenrechten.

De communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid bevatten gedetailleerde regels om voor elk afzonderlijk geval te bepalen welke nationale wetgeving van toepassing is. De basisbeginselen daarvan zijn vrij eenvoudig en worden hier uiteengezet.

A) U valt onder de wetgeving van slechts een lidstaat tegelijk

Dit principe is van toepassing op alle werknemers en zelfstandigen die onder de communautaire voorschriften vallen, ongeacht het aantal lidstaten waar zij hun beroep uitoefenen: ook als een persoon in vier of vijf lidstaten werkt, valt hij slechts onder de wetgeving van één enkele lidstaat.

De enige uitzondering op deze regel is: een persoon die tezelfdertijd werknemer is in de ene lidstaat en zelfstandige in een andere lidstaat; die kan in uitzonderlijke gevallen tezelfdertijd in beide lidstaten verzekerd zijn.

B) U bent verzekerd in de lidstaat waar u werkt

Ook dit is zowel op werknemers als op zelfstandigen van toepassing, ook in die gevallen waar zij op het grondgebied van een andere lidstaat wonen, of als hun bedrijf of hun werkgever in een andere lidstaat gevestigd is.

Met andere woorden, indien u in de ene lidstaat uw werk stopzet om uw beroep in een andere lidstaat uit te oefenen, valt u daardoor onder de wetgeving van het „nieuwe” land van arbeid. U bouwt derhalve geen rechten meer op in het „oude” land, en begint aan de opbouw van rechten in het „nieuwe” land. Daarbij is het niet van belang of u al dan niet uw woonplaats naar het „nieuwe” arbeidsland overbrengt. Ook als u grensarbeider bent en in uw „oud” land van arbeid blijft wonen, bent u toch verzekerd uit hoofde van de wetgeving van het land waar u nu werkt.

C) Tijdelijke uitzondering: detachering naar het buitenland

Het is mogelijk dat het bedrijf waarvoor u werkt in het ene land, u tijdelijk naar een ander land stuurt om daar voor hen te werken (detachering). Indien uw werk in het buitenland niet langer duurt dan twaalf maanden (en u niet uitgestuurd bent om een andere werknemer te vervangen, van wie de detachering beëindigd is), blijft dezelfde wetgeving op u van toepassing. Met andere woorden, u blijft verzekerd in het „oude“ land, ook als u naar een „nieuw“ land gedetacheerd wordt. Dit is een redelijke oplossing, want het zou hoogst onpraktisch zijn om voor een zo korte periode van werk in het buitenland te moeten veranderen van toepasselijke wetgeving.

Vóór u vertrekt naar het land waarnaar u gedetacheerd bent, moet u eerst een formulier E 101 in uw bezit hebben, waarin verklaard wordt dat u verder onder de wetgeving van het vroegere land van arbeid valt. U of uw werkgever kan dit formulier aanvragen bij het orgaan van de lidstaat waarvan de wetgeving van toepassing blijft.

Indien de duur van uw verblijf in het buitenland door onvoorziene omstandigheden de twaalf maanden overschrijdt, kunt u voor maximaal twaalf extra maanden verlenging van de detacheringperiode aanvragen; in dat geval dient u een formulier E 102 aan te vragen.

De bepalingen in verband met de detachering zijn niet enkel van toepassing op werknemers, maar ook op zelfstandigen die tijdelijk in een ander land werken.

D) Bijzondere categorieën van personen

Zeeleden: als u werkt aan boord van een schip dat vaart onder de vlag van een lidstaat, bent u in die staat verzekerd, ook als u in een ander land woont.

Werknemers bij het internationaal vervoer (met uitzondering van zeeleden): als u behoort tot het personeel van een internationale transportonderneming die personen of goederen per spoor, over de weg, door de lucht of over de binnenwateren vervoert, bent u verzekerd in de lidstaat waar die onderneming haar zetel gevestigd heeft (een uitzondering daarop is, als u bij een filiaal of een vaste vertegenwoordiging van die onderneming in een andere lidstaat werkt, of als u hoofdzakelijk werkzaam bent in de lidstaat waar u woont).

Ambtenaren: als ambtenaar (of gelijkgestelde) bent u verzekerd in het land van de overheidsdienst die uw werkgever is.

Personen die opgeroepen worden voor militaire dienst: u valt onder de wetgeving van het land waartoe dat leger behoort. Dat geldt ook voor personen die opgeroepen worden voor burgerdienst.

Personen die bij een diplomatieke missie of consulaat werken: in de regel bent u verzekerd in het land waar u werkt (d.w.z. de staat waar de diplomatieke missie of het consulaat gevestigd is); indien u echter de nationaliteit bezit van de accrediterende of uitzendende staat, heeft u het recht te kiezen voor verzekering in die staat.

E) Speciale gevallen

In bepaalde gevallen volstaan die regels niet om vast te stellen in welk land de werknemer of zelfstandige verzekerd is:

Personen die gewoonlijk in meer dan een lidstaat werken: indien u gewoonlijk in meer dan een lidstaat werkt, is de socialezekerheidswetgeving van de lidstaat waar u woont op u van toepassing, op voorwaarde dat u een deel van uw werkzaamheden ook in dat land uitoefent. Hetzelfde geldt voor zelfstandigen die in verschillende lidstaten werken. Wanneer u niet woont in één van de staten waar u uw beroep uitoefent, bent u verzekerd in de lidstaat waar uw werkgever woont, of waar zich de zetel bevindt van de onderneming waarvoor u werkt (indien u werknemer bent). Als zelfstandige bent u verzekerd in de staat waar u het grootste gedeelte van uw beroep als zelfstandige uitoefent.

Personen die in de ene lidstaat als werknemer werken, en in de andere lidstaat als zelfstandige: normaal bent u verzekerd in het land waar u als werknemer werkt. Zoals gezegd is het in uitzonderlijke gevallen mogelijk dat u in beide staten verzekerd bent: vraag daarover inlichtingen bij de socialezekerheidsorganen van de lidstaten waar u werkt.

5.2. Welke rechten en plichten heeft u in het land waar u verzekerd bent?

In de regel heeft u ten aanzien van de socialezekerheidswetgeving van het land waar u verzekerd bent dezelfde rechten en plichten als de staatsburgers van dat land.

Uw aanvraag om een uitkering kan derhalve niet worden geweigerd enkel en alleen omdat u de nationaliteit van dat land niet bezit:

U mag altijd een beroep doen op het beginsel van de gelijke behandeling.

Het Europese Hof van Justitie heeft in dat verband besloten dat dit beginsel niet enkel van toepassing is op alle vormen van manifeste „directe” discriminatie, maar ook op alle vormen van verborgen („indirecte”) discriminatie, waar de bepaling van een nationale wet weliswaar gelijkelijk op de eigen en de buitenlandse staatsburgers wordt toegepast, maar in dat laatste geval met een negatief resultaat.

Voorbeeld:

Voor de toekenning van het recht op een prestatie stelt een lidstaat als voorwaarde dat men gedurende een bepaalde tijd in die staat heeft gewoond, en die voorwaarde geldt voor alle werknemers. In dat geval is het duidelijk dat de staatsburgers van die staat bevoordeligd zijn in vergelijking met de migrerende werknemers.

In veel gevallen volstaat het beginsel van de gelijke behandeling niet om die migrerende werknemers (of hun gezinsleden) te beschermen die in een ander land leven dan dat waar zij verzekerd zijn, of om de werknemer te beschermen die een „gefragmenteerde” verzekeringsloopbaan onder de wetgeving van twee of meer staten heeft vervuld. Voor dergelijke gevallen bestaan speciale voorschriften, die behandeld worden in de hoofdstukken 5.3 tot en met 5.9.

Volgens de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid heeft u evenveel recht als de staatsburgers van het land waar u verzekerd bent om mee te doen aan de verkiezingen van de leden van de socialezekerheidsorganen, of om deel te nemen aan hun nominatie. Of u al dan niet zelf verkiesbaar bent voor die organen, hangt af van de betrokken nationale wetgeving.

Ten slotte mag u niet vergeten dat u ook nog verplichtingen heeft uit hoofde van de wetgeving van de staat waar u verzekerd bent. Dit geldt in de eerste plaats voor de verplichting om socialezekerheidspremies te betalen, maar ook ten aanzien van alle andere verplichtingen die de burgers van die staat moeten naleven.

5.3. Dit moet u weten in verband met ziekte en moederschap

In de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid is een uitvoerig hoofdstuk gewijd aan de uitkeringen en verstrekkingen bij ziekte en moederschap, met speciale regels voor werknemers, werklozen, gepensioneerden, en hun gezinsleden die in het buitenland wonen of verblijven. Daardoor worden niet enkel de migrerende werknemer en zijn gezinsleden doeltreffend beschermd, maar ook alle andere personen op wie deze voorschriften van toepassing zijn, met name de miljoenen toeristen die hun vakantie in het buitenland doorbrengen. Wij

geven u een overzicht van uw rechten in verband met deze voorzieningen, alsmede een aantal nuttige wenken om ze te bekomen:

A) Voorwaarden — Samentelling

Wanneer aan bepaalde voorwaarden moet worden voldaan om recht te hebben op de prestaties, moet het bevoegd orgaan rekening houden met de tijdvakken van verzekering, wonen of arbeid die u overeenkomstig de wetgeving van andere landen heeft vervuld (samentelling). Daardoor bent u er zeker van dat u de dekking van uw ziekteverzekering niet verliest op het ogenblik dat u ander werk zoekt en in een andere staat gaat wonen.

Voorbeeld:

In bepaalde landen heeft u pas recht op de prestaties bij ziekte na zes maanden verzekering. Dankzij de communautaire voorschriften heeft een werknemer die zijn vorige verzekering onderbroken heeft wegens zijn vertrek naar een andere staat, recht op de voorzieningen van de ziekteverzekering vanaf de eerste dag van verzekering.

In alle landen waar de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid van toepassing zijn, is er een andere regeling voor de ziekten en moederschapsvoorzieningen. Wel kunnen twee grote categorieën van voorzieningen worden onderscheiden, die in alle landen van de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte bestaan: de uitkeringen en de verstrekkingen.

B) Uitkeringen bij ziekte

Deze zijn normaal bedoeld als een vervanging van het inkomen (loon, salaris) die als gevolg van ziekte geschorst zijn. De uitkeringen die in specifieke situaties (zorgbehoefte) worden verleend, kunnen ook worden beschouwd als uitkeringen bij ziekte.

Volgens de algemene regel worden deze altijd betaald in overeenstemming met de wetgeving van het land waar u verzekerd bent, om het even waar u woont of verblijft.

Dat is van toepassing op alle categorieën van personen en in alle situaties: grensarbeiders, seizoenarbeiders, gedetacheerde werknemers, gepensioneerden, of gezinsleden. Het bedrag en de duur van de uitkering hangt volledig af van de wetgeving van de staat waar u verzekerd bent, en de uitkeringen worden u normaal rechtstreeks uitbetaald door het orgaan waarbij u verzekerd bent.

C) Verstrekkingen bij ziekte

Deze omvatten de medische en tandheelkundige behandeling, geneesmiddelen en opname in een ziekenhuis, alsmede de terugbetaling van die voorzieningen.

De algemene regel is dat zij verleend worden in overeenstemming met de wetgeving van het land waar u woont of verblijft, op dezelfde wijze als wanneer u in dat land verzekerd zou zijn. Dat kan dus meer of minder gunstig zijn dan onder de wetgeving van het land waar u feitelijk verzekerd bent.

Dat is gemakkelijk te begrijpen: de betrokken artsen en organen kunnen onmogelijk op de hoogte zijn van alle details van de wetgevingen van 18 verschillende landen; dus passen zij altijd de wetgeving van hun eigen land toe, ook als de betrokkene in een ander land verzekerd is.

In deze tekst is herhaaldelijk sprake van „woonplaats” en „verblijfplaats”. Voor wij verder gaan wijzen wij graag op het verschil tussen die twee:

- de woonplaats is de plek waar de persoon gewoonlijk is;
- de verblijfplaats is de plek waar de persoon tijdelijk woont.

Het feit dat de verstrekkingen verleend worden in overeenstemming met de wetgeving van het land van de woon- of verblijfplaats, betekent niet dat personen die onder de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid vallen, daardoor vrij mogen kiezen om deze verstrekkingen zonder enige beperking in alle betrokken landen te gaan ontvangen. Het is dus van belang om voor de verschillende situaties en categorieën van personen te weten welke de concrete voorwaarden zijn voor het recht op verstrekkingen bij ziekte.

D) Woonplaats in het land waar u verzekerd bent

Wanneer u woont in het land waar u verzekerd bent, heeft u vanzelfsprekend recht op alle verstrekkingen die overeenkomstig de wetgeving van dat land worden verleend. Deze verstrekkingen worden door de ziekteverzekering van uw woonplaats verleend onder dezelfde voorwaarden als voor alle andere verzekerden van dat land.

E) Woonplaats buiten het land waar u verzekerd bent

Wanneer u in een ander land woont dan waar u verzekerd bent, heeft u recht op alle verstrekkingen die toegekend worden overeenkomstig de wetgeving van het land waar u woont. Deze verstrekkingen worden u door het ziekteverzekeringsorgaan van uw woonplaats toegekend, alsof u daar verzekerd was. Als u grensarbeider bent, hebt u ook recht op prestaties in het land waar u werkt (zie bladzijde 33).

Dit is van toepassing op alle categorieën van personen die vallen onder de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid (werknemers en zelfstandigen, ambtenaren, werklozen, gepensioneerden en de gezinsleden van deze personen), ongeacht hun woonland. Normaal zal de instelling waar u verzekerd bent, de kosten vergoeden aan het ziekteverzekeringsorgaan van uw woonplaats.

F) Tijdelijk verblijf buiten de lidstaat waar u verzekerd bent

Als u tijdelijk in een land verblijft waar u niet verzekerd bent, heeft u recht op alle onmiddellijk noodzakelijke verstrekkingen. Daarbij is het niet van belang of u in het buitenland verblijft als toerist, dan wel om beroeps- of privé-redenen.

„Onmiddellijk noodzakelijke verstrekkingen“ betekent alle dringende medische zorgen die nodig zijn in verband met uw gezondheidstoestand (ongevallen, plotse ziekte enz.).

Gepensioneerden, gedetacheerde werknemers, werklozen en studenten verkeren hier in een „enigszins“ betere situatie: zij hebben recht op alle verstrekkingen die noodzakelijk blijken gedurende een tijdelijk verblijf in het buitenland.

Met andere woorden, u krijgt altijd de behandeling die u echt nodig heeft, ook dure behandelingen in een ziekenhuis (bv. intensieve verzorging na een hartinfarct). Opgelet, als u zich naar een ander land begeeft met het doel u daar te laten behandelen, gelden een aantal specifieke voorwaarden.

G) Naar een ander land voor een medische behandeling

Indien u naar een ander land gaat om zich daar te laten behandelen, worden de kosten daarvan enkel door uw ziekteverzekering gedekt indien u vooraf toestemming had gekregen. Normaal is het orgaan van de ziekteverzekering bevoegd om die toestemming wel of niet te geven. Alleen wanneer de behandeling in kwestie behoort tot de verstrekkingen die onder de wetgeving van uw land vallen, maar niet zo snel verleend kan worden als nodig is voor uw gezondheidstoestand, mag de gevraagde toestemming niet geweigerd worden. In dat geval moet het bevoegd orgaan u een formulier E 112 verstrekken. Dan heeft u recht op de verstrekkingen volgens de regels van het land waar u te gast bent. In sommige gevallen kan u in eigen land om de terugbetaling van uw kosten vragen.

H) Nuttige wenken

Als u woont buiten het land waar u verzekerd bent:

Als u in een ander land woont dan dat waar u verzekerd bent, dient u zich te laten inschrijven bij het orgaan van de ziekteverzekering van uw woonplaats. Daartoe moet u de volgende formulieren indienen, die u kunt krijgen bij het ziekenfonds waar u verzekerd bent:

- **Formulier E 106** voor werknemers en zelfstandigen alsmede hun gezinsleden die met hen in hetzelfde land wonen.
- **Formulier E 109** voor de gezinsleden die in een ander land wonen dan de betrokken werknemer of zelfstandige.
- **Formulier E 121** voor gepensioneerden en de gezinsleden die met hen in hetzelfde land wonen.
- **Formulier E 122** voor gezinsleden die niet in hetzelfde land wonen als de betrokken gepensioneerde ⁽⁵⁾.
- **Formulier E 127** voor elke gepensioneerde en voor elk van zijn gezinsleden.

In sommige gevallen wordt het formulier rechtstreeks naar het ziekenfonds van uw woonplaats gestuurd; vraag daarover inlichtingen aan uw ziekenfonds.

Als u verblijft buiten het land waar u verzekerd bent:

Vooraleer u het land verlaat waar u verzekerd bent, moet u de nodige formulieren voor dringende zorgen in het buitenland aanvragen. Als u dat nalaat, zult u zelf de kosten van de behandeling moeten voorschieten, en die kunnen u pas terugbetaald worden na uw terugkeer in het land waar u verzekerd bent. U heeft de volgende formulieren nodig:

- **Formulier E 111** voor werknemers en zelfstandigen (ook voor gedetacheerden tijdens de duur van hun detachering), voor gepensioneerden en voor hun gezinsleden.
- **Formulier E 110 of E 111** voor personen die in het internationaal vervoer werken, en voor personen die gewoonlijk in meer dan één lidstaat werken.
- **Formulier E 119** voor werklozen die in een andere staat naar werk gaan zoeken.
- **Formulier E 128** voor gedetacheerde werknemers en zelfstandigen en voor de leden van hun gezin, alsmede voor de studenten die tijdelijk in een andere lidstaat verblijven.

⁽⁵⁾ Geldig tot 31 december 2001 en enkel voor Frankrijk.

Nota:

De uitleg in dit hoofdstuk is ook van toepassing op de verstrekkingen en uitkeringen bij moederschap.

5.4. Arbeidsongevallen en beroepsziekten

De communautaire voorschriften inzake de voorzieningen bij arbeidsongevallen en beroepsziekten zijn eenvoudig en duidelijk. Ze zijn vrijwel gelijk aan de overeenstemmende bepalingen van de ziekteverzekering.

A) Verstrekkingen

Bij een arbeidsongeval of beroepsziekte heeft u altijd recht op de verstrekkingen overeenkomstig de wetgeving van het land waar u woont.

Als u in een ander land woont dan dat waar u verzekerd bent, zal het orgaan van het woonland u de verstrekkingen verlenen in overeenstemming met zijn eigen wetgeving, en later de terugbetaling daarvan vragen aan het bevoegd orgaan van het land waar u verzekerd bent. Zoals bij de ziekteverzekering is die oplossing gerechtvaardigd door het feit dat de artsen van het land waar u woont, onmogelijk alle details kunnen kennen van elk van de 18 verschillende wetgevingen waaronder u verzekerd zou kunnen zijn.

B) Uitkeringen

Uitkeringen worden altijd betaald in overeenstemming met de wetgeving van de staat waar u verzekerd was op het ogenblik van het arbeidsongeval of bij het optreden van de beroepsziekte, ongeacht in welk land u woont of verblijft.

Meestal worden ze rechtstreeks door het uitvoeringsorgaan van die staat betaald; wel kan dit orgaan met de organen van het woon- of verblijf land overeenkomen dat de uitkeringen door hen worden uitbetaald (het bedrag van de uitkering blijft onveranderd).

Indien de berekening van de uitkeringen gebaseerd is op een gemiddeld inkomen, wordt enkel rekening gehouden met het inkomen dat u verdient heeft sinds u aangesloten bent bij de verzekering van de staat die de uitkering betaalt. Hetzelfde geldt als de berekening gebaseerd is op een standaardinkomen.

Indien het bedrag van de uitkering afhankelijk is van het aantal gezinsleden, wordt ook rekening gehouden met gezinsleden die in een andere lidstaat wonen.

C) Ongevallen tijdens de reis

Indien u tijdens een reis buiten het grondgebied van het land waar u verzekerd bent een ongeval krijgt, bent u nog steeds verzekerd tegen ongevallen.

5.5. Invaliditeit — nog steeds een probleem

Er bestaan aanzienlijke verschillen tussen de invaliditeitsstelsels van de 18 landen van de Europese Unie en de Europese Economische Ruimte. Wel vallen ze in twee grote categorieën uiteen:

In vele landen worden de invaliditeitspensioenen op dezelfde wijze berekend als de ouderdomspensioenen, dus het bedrag van uw pensioen hangt af van de duur van uw verzekering: hoe langer u verzekerd was vóór het optreden van de invaliditeit, hoe hoger uw pensioen zal zijn.

In die stelsels is het gewoonlijk niet vereist dat u nog verzekerd bent op het ogenblik dat de invaliditeit optreedt. Met andere woorden, een persoon die reeds enkele jaren vóór het optreden van zijn invaliditeit opgehouden had met werken, heeft toch nog recht op een invaliditeitspensioen op basis van zijn vroegere verzekeringstijdvakken.

In andere landen hangt het bedrag van het invaliditeitspensioen niet af van de duur van de verzekeringstijdvakken. Dat betekent dat u recht heeft op hetzelfde pensioenbedrag, ongeacht of u vóór het optreden van de invaliditeit 5, 10 of zelfs 20 jaar verzekerd was.

In die stelsels hangt het recht op het pensioen wel af van het feit of u verzekerd bent op het ogenblik dat de invaliditeit optreedt: zodra er enige tijd verlopen is tussen het stopzetten van uw arbeid en het optreden van de invaliditeit, heeft u geen recht meer op een invaliditeitspensioen.

Dit grote verschil tussen de nationale stelsels van invaliditeitsverzekering heeft als gevolg dat de Europese coördinatie op dit gebied zeer ingewikkeld is en vaak moeilijk te verstaan. Maar, zoals voor de andere categorieën van verstrekkingen en uitkeringen, is ook hier de doelstelling van de communautaire voorschriften zeer eenvoudig.

Als een migrerende werknemer invalide wordt, mag hij niet in een slechtere situatie verkeren dan een persoon die altijd in één en hetzelfde land heeft gewerkt en gewoond.

Wij behandelen enkel de meest voorkomende problemen van migrerende werknemers die invalide worden.

A) Algemene regels

Samentelling: het orgaan van de staat waar u een pensioen aanvraagt, houdt ook rekening met de tijdvakken van verzekering of wonen die u in één van de andere lidstaten heeft vervuld, indien dat nodig is om te voldoen aan de voorwaarden voor het recht op de uitkering.

Woon- of verblijfplaats in het buitenland: waar u ook woont of verblijft in de Europese Unie of in de Europese Economische Ruimte, het invaliditeitspensioen waar u recht op heeft, kan u daar worden uitbetaald.

Medische keuring: als u recht heeft op een invaliditeitspensioen van de ene staat, en verblijft of woont in een andere staat, worden de noodzakelijke administratieve controles en medische keuringen gewoonlijk uitgevoerd door het orgaan van uw woon- of verblijfplaats. Men kan u evenwel vragen voor deze keuring terug te keren naar de staat die uw pensioen verschuldigd is, als dat i.v.m. uw gezondheid mogelijk is.

B) Personen die in één enkel land verzekerd waren

Indien u in één enkel land verzekerd was, wordt uw invaliditeitspensioen berekend in overeenstemming met de wetgeving van dat land; u heeft recht op dezelfde behandeling als de staatsburgers van dat land.

C) Personen die in meer dan één land verzekerd zijn geweest

Indien u in meer dan één land verzekerd was vóór u invalide werd, zijn er verschillende mogelijkheden:

- U was uitsluitend verzekerd in landen waar het pensioenbedrag afhankelijk is van de duur van de verzekering: dan krijgt u van elk van deze landen een afzonderlijk pensioen. Het bedrag van elk pensioen stemt dan overeen met de duur van uw verzekering in die staat. Nadere inlichtingen over deze wijze van berekenen vindt u in punt 5.6.
- U was uitsluitend verzekerd in landen waar het pensioenbedrag niet afhangt van de duur van de verzekering: u krijgt een pensioen van de staat waar u verzekerd was op het ogenblik dat u invalide werd. U heeft altijd recht op het volledig pensioenbedrag, ook als u slechts gedurende een korte tijd (bv. een jaar) in dat land verzekerd bent geweest. Anderzijds heeft u dan weer geen recht op pensioenen uit de overige landen waar u vroeger verzekerd was. Dat betekent in de praktijk het volgende:
  - wanneer u eerst verzekerd was in een land waar de invaliditeitspensioenen relatief „laag” zijn, en vervolgens in een land met „hoge” invaliditeitspensioenen, krijgt u het volledige bedrag

van het „hoge” pensioen, zelfs als u tien keer langer in de eerste staat verzekerd was;

- wanneer u eerst verzekerd was in een land met een „hoog” invaliditeitspensioen, en vervolgens in een land met „lage” invaliditeitspensioenen, krijgt u enkel het „laag” pensioen van de staat waar u verzekerd was op het ogenblik dat de invaliditeit optrad.

Dit weerspiegelt de opvatting van risicostelsels waar het pensioenbedrag niet afhangt van de duur van verzekering: wat van belang is, is de feitelijke verzekering op het ogenblik dat u invalide werd!

- Eerst was u verzekerd in een land waar het pensioenbedrag afhangt van de duur van de verzekering, en vervolgens in een land waar dat niet het geval is: dan krijgt u twee pensioenen, één van de eerste staat, evenredig aan de verzekeringsduur die u daar heeft vervuld, en een tweede pensioen van de staat waar u verzekerd was op het ogenblik dat u invalide werd.

Die laatste staat is normaal verplicht u een volledig pensioen toe te kennen; in veel gevallen zult u toch genoeg moeten nemen met een verminderd pensioen, omdat de staat waar u verzekerd was op het ogenblik dat u invalide werd, rekening houdt met het pensioen dat u al krijgt bij de eerste staat. U heeft wellicht de indruk dat u op die manier pensioenrechten verliest waarvoor u al had gewerkt en betaald, maar dat is een valse indruk. Stel dat u altijd in één van beide staten verzekerd was geweest (om het even in welke), dan zou u nooit een hoger pensioen hebben gekregen dan dat waar u nu recht op heeft: u verkeert dus noch in een slechtere noch in een betere positie dan personen die gedurende hun gehele beroepsloopbaan in één enkel land hebben gewerkt.

- U was eerst verzekerd in een land waar het pensioenbedrag niet afhankelijk is van de duur van de verzekeringsperiode, en vervolgens in een land waar het pensioen wel afhangt van die verzekeringsduur.

In dat geval krijgt u twee afzonderlijke pensioenen, die beiden evenredig zijn aan de duur van uw verzekering in de respectievelijke landen.

D) Nog steeds een probleem: de vaststelling van de invaliditeitsgraad

Het vaststellen van de invaliditeitsgraad kan eventueel een probleem zijn voor personen die in meer dan een land verzekerd zijn geweest. De beslissing daaromtrent wordt namelijk genomen door de nationale organen van elke staat waar de persoon verzekerd was, en volgens hun eigen nationale wetten. Alleen in een paar bijzondere gevallen is de beslissing van het ene orgaan bindend voor de organen van al de andere betrokken staten.

Het feit dat in de nationale wettelijke regelingen zeer uiteenlopende criteria vastgelegd zijn voor het vaststellen van de invaliditeitsgraad, kan eventueel aanzienlijke gevolgen hebben, omdat het pensioenbedrag meestal afhangt van de invaliditeitsgraad.

Voorbeeld:

Een persoon was eerst 20 jaar verzekerd in land A, dan vijf jaar in land B en ten slotte twee jaar in land C. In al die staten hangt het bedrag van het invaliditeitspensioen af van de duur van de verzekering. Hij houdt op met werken in staat C omdat hij daar als 100 % arbeidsongeschikt wordt beschouwd. Daardoor kan hij echter slechts een klein pensioentje trekken van staat C, omdat hij daar slechts twee jaar verzekerd is geweest. Ook krijgt hij maar een klein pensioentje uit staat B waar hij vijf jaar verzekerd was en waar zijn arbeidsongeschiktheidsgraad op 70 % wordt geraamd. Van staat A waar hij het grootste gedeelte (20 jaar) van zijn loopbaan verzekerd was, krijgt hij helemaal niets, want volgens de wetgeving van dat land wordt hij helemaal niet als arbeidsongeschikt beschouwd...

In dit voorbeeld zou het voor de betrokkene veel beter zijn geweest als het bedrag van de invaliditeitspensioenen in staat C niet afhangt van de duur van de verzekeringsperiode; hij krijgt dan namelijk het volledige pensioen van staat C, zodat het geen belang meer heeft of hij al dan niet als invalide wordt beschouwd volgens de wettelijke regelingen van de staten A en B.

De hierboven beschreven situaties vloeien voort uit het feit dat de nationale socialezekerheidsstelsels door de communautaire voorschriften niet geharmoniseerd maar enkel gecoördineerd worden. Het ware duidelijk in het belang van alle migrerende werknemers indien er op het gebied van de wederzijdse erkenning van beslissingen inzake de graad van invaliditeit enige vooruitgang kon worden geboekt.

5.6. Wie betaalt mijn ouderdomspensioen?

Het ouderdomspensioen is één van de belangrijkste uitkeringen van de sociale zekerheid. Het is dan ook niet meer dan normaal dat mensen die voornemens zijn in het buitenland te gaan werken, pas een definitieve beslissing willen nemen als zij eerst duidelijk weten wat de gevolgen daarvan zijn voor hun toekomstige pensioenrechten. Zij willen met name weten:

- wat er gebeurt met de tot nog toe betaalde premies;
- welke staat het pensioen zal betalen;
- en of dit pensioen in heel Europa wordt betaald, zonder vermindering of schorsing.

Alleen als gegarandeerd wordt dat de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid ook voor deze vragen een degelijk antwoord verschaffen, zijn de werknemers bereid hun recht op vrij verkeer in Europa uit te oefenen.

Dit zijn de principes die worden toegepast op een persoon die ophoudt met werken in het ene land om zijn beroep in een ander land uit te oefenen:

- in elk land waar de persoon verzekerd was, wordt zijn/haar verzekeringsdossier bijgehouden tot het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd; met andere woorden, de betaalde premies worden noch overgedragen aan een ander land, noch uitbetaald aan de betrokkene die niet langer in dat land verzekerd is;
- elk land waar de persoon gedurende ten minste een jaar verzekerd was, betaalt een ouderdomspensioen bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd; als u dus in drie verschillende landen gewerkt heeft, krijgt u bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd drie afzonderlijke pensioenen;
- deze pensioenen worden berekend op grond van uw verzekeringsloopbaan in dat land; indien u daar lange tijd verzekerd was krijgt u een relatief „hoog” pensioen; was u er maar korte tijd verzekerd, dan is uw pensioen relatief „laag”.

Maar wat gebeurt er als u minder dan één jaar in een land verzekerd was? Zijn uw premies dan van geen tel meer?

Voorbeeld:

U was eerst tien maanden verzekerd in België, dan negen maanden in Duitsland, dan 15 jaar in Frankrijk en tot slot van uw loopbaan werkte u ook nog eens in Italië, waarvoor u zeven jaar premiebetaling kan aantonen.

Maak u geen zorgen! Uw Belgische en Duitse maanden gaan niet verloren. Italië, het land waar u laatst heeft gewerkt, neemt die tien Belgische en negen Duitse maanden ten laste.

Deze oplossingen zorgen ervoor dat niemand nadeel ondervindt van het feit dat hij of zij in verschillende landen heeft gewerkt: er gaan geen premies verloren, de verworven rechten blijven bestaan, en elk land betaalt een pensioen in evenredigheid met de daar vervulde verzekeringsduur. Het resultaat is in het belang van de migrerende werknemers, maar is ook evenwichtig en dus in het belang van de lidstaten, want elk land betaalt noch meer noch minder dan het pensioen dat met de premies van de werknemer werd „verdiend”. Hieronder enkele praktische voorbeelden van die pensioenberekening.

A) Algemene regels

Voorwaarden — samentelling: indien u in een land niet lang genoeg verzekerd was om recht te hebben op een pensioen van dat land, zullen alle tijdvakken van verzekering die in andere lidstaten vervuld zijn in aanmerking worden genomen.

Woon- of verblijfplaats in het buitenland: uw ouderdomspensioen kan om het even waar in de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte in uw woon- of verblijfplaats uitbetaald worden, zonder dat het wordt verminderd, gewijzigd of geschorst. Dit is niet alleen van toepassing op voormalige „migrerende werknemers”, maar op alle gepensioneerden die in een andere staat wonen.

Belangrijk:

Dit principe is niet van toepassing op bepaalde bijzondere uitkeringen die niet op premies berusten. Die zijn meestal „afhankelijk van de bestaansmiddelen” (d.w.z. ze worden toegekend aan personen van wie het pensioen het minimumpensioenbedrag niet bereikt). Deze uitkeringen krijgt u zolang u nog in de betrokken staat woont, bijvoorbeeld het gewaarborgd inkomen voor bejaarden in België, de aanvullende uitkering van het FNS in Frankrijk of de premievrije ouderdomspensioenen in Ierland en Portugal.

Met andere woorden, de betaling van deze uitkeringen wordt geschorst zodra u in een ander land gaat wonen. De overeenkomstige prestatie wordt in dat geval door die andere staat verleend, ook als u daar nooit heeft gewerkt.

Voorbeeld:

U woont in Portugal, waar u een premievrij ouderdomspensioen trekt. Als u 65 jaar wordt, beslist u naar Frankrijk te verhuizen. Wat gebeurt er?

Portugal schorst de betaling van uw premievrij ouderdomspensioen, maar Frankrijk dient u de aanvullende uitkering van het FNS toe te kennen.

B) U was slechts in één land verzekerd

In dat geval wordt het bedrag van uw pensioen op dezelfde wijze berekend als voor de staatsburgers van dat land, dus in overeenstemming met de nationale wetgeving. Het is niet van belang of u al dan niet in dat land woont op het ogenblik dat u de pensioengerechtigde leeftijd bereikt.

C) U was in meer dan één land verzekerd

U krijgt een pensioen van iedere staat waar u ten minste één jaar verzekerd was. Deze pensioenen zijn evenredig met de in dat land vervulde verzekeringstijdvakken.

Bijvoorbeeld:

U was gedurende:

- 10 jaar in lidstaat A verzekerd,
- 25 jaar in lidstaat B verzekerd en
- 5 jaar in lidstaat C verzekerd.

Dat betekent dat u in totaal 40 jaar verzekerd was vóór het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Lidstaat A berekent op welk pensioenbedrag u in dat land recht zou hebben na 40 jaar verzekering. Het bedrag van uw pensioen zal overeenstemmen met uw feitelijke verzekeringsduur, dit wil zeggen 10/40 (of 1/4) van dat bedrag.

Op dezelfde wijze betaalt lidstaat B u 25/40 (of 5/8) van het bedrag dat u in die lidstaat krijgen zou na 40 jaar verzekering.

Ten slotte betaalt lidstaat C u 5/40 (of 1/8) van het bedrag dat u in lidstaat C na 40 jaar verzekering krijgen zou.

D) Praktische problemen

Pensioengerechtigde leeftijd: zoals gezegd zijn de socialezekerheidsstelsels van de lidstaten niet geharmoniseerd. Het wekt dan ook geen verbazing dat de pensioengerechtigde leeftijd verschillend is naar gelang van het land. In sommige staten krijgt u pensioen met 60, in andere met 65 en in enkele met 67.

Bijvoorbeeld:

Een persoon was eerst gedurende 35 jaar verzekerd in lidstaat A waar de pensioengerechtigde leeftijd 67 jaar is, en vervolgens gedurende tien jaar in lidstaat B waar de pensioengerechtigde leeftijd 60 jaar is. Op 60 jaar moet die persoon in staat B dus zijn werk neerleggen, en heeft recht op een klein pensioen van deze staat, in overeenstemming met de daar vervulde verzekeringstijdvakken (10/45). Vervolgens moet hij nog zeven jaar wachten voor hij recht heeft op het relatief hoge pensioen van lidstaat A (35/45). In bepaalde gevallen is het pensioen dat hij van lidstaat B ontvangt zodanig laag, dat de betrokkene een beroep moet doen op sociale bijstand.

Om dergelijke narigheden te vermijden, kunt u beter uw beslissing om naar een ander land te verhuizen uitstellen tot u inlichtingen heeft over de pensioengerechtigde leeftijd in het land waar u uw beroepsbezigheden verder wenst uit te oefenen.

Omrekeningskoersen: het pensioen dat u uit een ander land ontvangt, moet normaal omgerekend worden in de valuta van uw woonland.

Vroeger schommelden die koersen voortdurend, en naargelang de munt was dat in uw voor- of nadeel. Sinds de euro worden de omrekeningskoersen vier keer per jaar vastgelegd, zodat die schommelingen voorbij zijn.

Toch zijn er nog fluctuaties mogelijk bij de pensioenen uit Denemarken, Griekenland, het Verenigd Koninkrijk, Zweden, IJsland, Liechtenstein en Noorwegen.

Post- en bankkosten: indien u een pensioen ontvangt uit een ander land, worden er waarschijnlijk ook post- en bankkosten afgetrokken. In het uitzonderlijke geval van een zeer laag pensioen (bv. een pensioen voor één jaar werken in het buitenland) kan dat tot een aanzienlijke vermindering van uw pensioen leiden.

5.7. Uitkeringen aan nabestaanden en uitkering bij overlijden

A) Pensioenen voor weduwen en weduwnaars

In het algemeen zijn op de pensioenen voor langstlevende echtgenoten dezelfde regels van toepassing als die voor invaliditeits- en ouderdomspensioenen (zie hoofdstuk 5.6):

De pensioenen worden uitbetaald zonder enige vermindering, wijziging of schorsing, ongeacht de woonplaats van de langstlevende echtgeno(o)t(e) in de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte.

Indien de verzekerde op het ogenblik van zijn overlijden nog een werknemer of zelfstandige was, wordt het weduwen-/weduwnaarspensioen berekend volgens de principes die ook voor de verzekerde zelf zouden zijn toegepast.

Indien de overledene al gepensioneerd was, wordt het pensioen van de langstlevende echtgeno(o)t(e) berekend overeenkomstig de wetgeving van dat land. Wanneer de gepensioneerde pensioenen had uit hoofde van de wetgeving van twee of meer landen, zal de echtgeno(o)t(e) eveneens recht hebben op een weduwen-/weduwnaarspensioen uit hoofde van die verschillende wetgevingen (dat pensioen zal meestal lager zijn dan het ouderdomspensioen van de overledene).

Let op: in landen waar het pensioen gebaseerd is op de woonplaats (bv. Nederland) wordt er geen weduwen-/weduwnaarspensioen toegekend aan personen die al de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt: deze personen worden verondersteld zelf reeds hun eigen pensioenrechten te hebben verworven terwijl zij in dat land woonden.

B) Uitkeringen voor wezen

- Als u de wees bent van een persoon die onder de wetgeving van een enkele staat verzekerd was, krijgt u een wezenpensioen overeenkomstig de wetgeving van die staat, ongeacht uw woonplaats binnen de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte.
- Indien u de wees bent van een persoon die verzekerd was in twee of meer lidstaten, heeft u in de regel recht op evenredige pensioenen toegekend overeenkomstig de wetgeving van deze lidstaten.

Aangezien de procedure voor het vaststellen van het bedrag van de uitkering waar u recht op heeft vrij ingewikkeld is, bevelen wij u ten zeerste aan inlichtingen en hulp te vragen bij de nationale verzekeringsorganen.

C) Uitkering bij overlijden

Zoals voor alle andere categorieën van uitkeringen, dienen de nationale organen van een lidstaat rekening te houden met de tijdvakken van verzekering of wonen die in een andere lidstaat zijn vervuld, voorzover dat nodig is voor het recht op een overlijdensuitkering.

Vanzelfsprekend worden de overlijdensuitkeringen betaald door het bevoegd orgaan van de staat waar de overledene verzekerd was, ongeacht in welke lidstaat de rechthebbenden wonen.

5.8. Wat te doen bij werkloosheid?

In verschillende landen heerst een grote werkloosheid, zodat de communautaire voorschriften in verband met de werkloosheidsverzekering voortdurend aan belang winnen. In vergelijking met de voorschriften voor de andere categorieën van uitkeringen, zijn die voor de werkloosheid vrij streng en niet erg genereus. Lees de volgende uiteenzetting dus zeer aandachtig, anders heeft u wellicht problemen in verband met uw werkloosheidsuitkering, of kunt u zelfs uw recht erop verliezen.

A) Basisregels

Voorwaarden — Samentelling: als u werkloos wordt, is het orgaan van het land waar u een werkloosheidsuitkering aanvraagt verplicht rekening te houden met de tijdvakken van verzekering of arbeid die u reeds in een van de andere lidstaten heeft vervuld, voorzover dat nodig is om te voldoen aan de voorwaarden voor de werkloosheidsuitkering in dat land.

Let op:

De werkloosheidsuitkering verschilt in dit opzicht van de andere uitkeringen, dat de regel over het erkennen van in andere landen vervulde tijdvakken enkel van toepassing is als u, vlak voor u werkloos werd, tevens tijdvakken vervuld heeft in het land waar u de werkloosheidsuitkering aanvraagt. Dat betekent dat het niet mogelijk is een werkloosheidsuitkering aan te vragen in een land waar u niet verzekerd was op het ogenblik dat u werkloos werd, behalve voor grensarbeiders, waarvoor specifieke regels gelden.

Als u verzekerd bent in het land waar u woont (omdat u daar werkt) heeft u onder dezelfde voorwaarden als de staatsburgers van dat land, recht op werkloosheidsuitkeringen.

Indien gezinsleden van u in een andere lidstaat wonen, en het bedrag van de werkloosheidsuitkering beïnvloed wordt door het aantal gezinsleden, worden ook die in het buitenland wonende gezinsleden meegeteld alsof zij in het land wonen waar u de uitkering ontvangt.

Indien de berekening van uw werkloosheidsuitkering gebaseerd is op het bedrag van uw vroeger loon of salaris, wordt enkel rekening gehouden met lonen en salarissen die u in het laatste land waar u werkte heeft ontvangen (op voorwaarde dat u daar ten minste vier weken heeft gewerkt; zoniet wordt de berekening gebaseerd op het normale loon of salaris dat voor dat specifieke beroep wordt betaald).

B) Bijzondere regels voor grensarbeiders

Wanneer u als grensarbeider (zie hoofdstuk 6.1) gedeeltelijk of periodiek werkloos bent (werktijdverkorting), krijgt u van het land waar u verzekerd bent dezelfde uitkeringen als wie daar woont.

Bij volledige werkloosheid evenwel, krijgt u de uitkeringen uitsluitend uit hoofde van de wetgeving van het land waar u woont, alsof u op het ogenblik dat u werkloos werd, daar had gewerkt. Met andere woorden, hoewel u geen premies betaald heeft aan het orgaan van uw woon-

land, moet u zich bij het arbeidsbureau van dat land laten inschrijven, en zult u daar uw uitkering krijgen.

Men gaat immers uit van de veronderstelling dat grensarbeiders een bijzondere band behouden met hun woonland, en daar dus ook de meeste kans op een nieuwe baan hebben. Als u dus bewijzen kunt dat u in feite nauwere banden heeft met het land waar u het laatst werkte (bv. als u in een ander land bent gaan wonen maar in uw land van herkomst bleef werken), heeft u wél het recht om werkloosheidsuitkeringen aan te vragen in het land van uw laatste betrekking.

Als de berekening van uw werkloosheidsuitkering overeenkomstig de wetgeving van uw woonland gebaseerd is op vroegere lonen en salarissen, zal het loon of het salaris dat u verdiende in het land waar u als grensarbeider werkte, in aanmerking worden genomen.

C) Personen die werk zoeken in een ander land

Misschien wil u werk gaan zoeken in een ander land dan waar u het laatst heeft gewerkt. De vraag is dan of, onder welke voorwaarden en hoelang u recht blijft hebben op werkloosheidsuitkeringen.

Werkloosheidsuitkeringen verschillen van andere uitkeringen (ouderdoms-, invaliditeits- en nabestaandenpensioenen bijvoorbeeld) in dit opzicht, dat zij niet betaald worden ongeacht in welk land u woont of verblijft. In een ander land worden zij enkel betaald terwijl u daar naar werk zoekt, en dit dan nog onder vrij strikte voorwaarden en gedurende een beperkte periode:

- Nadat u werkloos bent geworden, moet u ten minste vier weken ter beschikking zijn gebleven van de arbeidsbureaus van het land dat uw uitkering betaalt. Het betrokken arbeidsbureau mag evenwel met een kortere periode instemmen.

Men gaat er immers van uit dat u eerst alle mogelijkheden voor het vinden van een nieuwe baan in dat land moet hebben uitgeput, vooraleer u in andere landen werk gaat zoeken.

- Binnen de zeven dagen na uw vertrek moet u zich laten inschrijven in het arbeidsbureau van het land waar u werk gaat zoeken.
- U moet zich aan de controleprocedures van het arbeidsbureau van dat land onderwerpen.
- Uw werkloosheidsuitkering wordt ten hoogste drie maanden doorbetaald.

- Als u binnen die tijd geen nieuwe baan gevonden heeft, zal het land waar u voorheen werkte uw uitkering **enkel** verder betalen indien u vóór het verstrijken van die drie maanden teruggekeerd bent. Als u zonder de uitdrukkelijke toestemming van het arbeidsbureau van dat land later teruggekeerd bent, verliest u al uw aanspraken op de uitkeringen.
- Tussen twee tijdvakken van arbeid heeft u slechts recht op één periode van drie maanden uitkering in het buitenland.

Let op:

Veel werklozen verliezen hun rechten omdat ze de hier uiteengezette voorwaarden niet kennen. Zij verlaten het land waar zij het laatst werkten zonder zich eerst in te schrijven in het arbeidsbureau aldaar, of ze laten zich te laat inschrijven in het arbeidsbureau van het land waar ze werk gaan zoeken, of ze keren pas terug nadat de periode van drie maanden al verstreken is.

Raadpleeg dus vóór uw vertrek naar het buitenland het arbeidsbureau van het land dat uw werkloosheidsuitkering betaalt. Dit orgaan zal u een formulier E 303 geven, dat u moet voorleggen aan het bureau van het land waar u werk zoekt, zodat de betaling van uw uitkering redelijk vlug in orde komt.

5.9. Gezinsbijslagen

In alle lidstaten bestaan er gezinsbijslagen, maar de kenmerken en bedragen ervan zijn heel verschillend. Het is dus van belang dat u weet van welk land u gezinsbijslag kunt krijgen, en wat de voorwaarden daarvoor zijn.

Zoals voor de overige uitkeringen is het land dat u de gezinsbijslag verschuldigd is, verplicht de tijdvakken van verzekering of arbeid die u overeenkomstig de wetgeving van een andere lidstaat heeft vervuld, in aanmerking te nemen, voorzover dat nodig is in verband met de wachttijd voor die uitkering.

Als uw gezinsleden wonen in het land waar u verzekerd bent als werknemer of zelfstandige, is dat land altijd bevoegd voor de betaling van de gezinsbijslagen. U heeft recht op exact dezelfde uitkeringen als de staatsburgers van dat land.

Indien uw gezinsleden niet in het land wonen waar u verzekerd bent, geldt de volgende regeling:

Als er een recht op gezinsbijslagen bestaat uit hoofde van de wettelijke regelingen van verschillende landen, krijgt uw gezin normaal het hoogste bedrag dat door een van deze landen wordt uitgekeerd. Met andere woorden, uw familie wordt behandeld alsof alle betrokkenen wonen en verzekerd zijn in het land met de gunstigste wetgeving.

Dit is een duidelijk principe, maar de toepassing ervan hangt af van specifieke omstandigheden: vraag dus nadere inlichtingen aan uw uitvoeringsorgaan.

Werklozen die een werkloosheidsuitkering ontvangen uit hoofde van de wetgeving van een lidstaat hebben tevens recht op de gezinsbijslagen van die lidstaat, ook voor hun gezinsleden die in een andere lidstaat wonen.

Gepensioneerden krijgen normaal hun gezinsbijslagen van het land dat het pensioen verschuldigd is. Voor het geval van twee of meer pensioenen, zijn specifieke regels van toepassing.

---

6. In een notendop: uw rechten als...

6.1. Grensarbeider

Een grensarbeider is een werknemer of zelfstandige die zijn beroep uitoefent in een andere lidstaat dan die waar hij woont en waarheen hij ten minste eenmaal per week terugkeert.

Als grensarbeider wordt u op dezelfde wijze door de Europese voorschriften inzake sociale zekerheid beschermd, als alle andere categorieën van personen waarop de voorschriften van toepassing zijn.

Bijvoorbeeld:

- u bent verzekerd in het land waar u werkt;
- u heeft recht op gezinsbijslagen, ook voor de gezinsleden die in een ander land wonen;
- u zult een afzonderlijk pensioen ontvangen van elk land waar u ten minste een jaar verzekerd was.

Wel zijn er enkele speciale regels in verband met de ziekteverzekering en de werkloosheidsuitkeringen:

- Voor de verstrekkingen bij ziekte of arbeidsongeval kunt u als grensarbeider kiezen: u kunt verstrekkingen ontvangen ofwel in uw woonland ofwel in uw arbeidsland. Meestal is het gemakkelijker u te laten verzorgen in het land waar u werkt en waar u ook een groot deel van uw tijd doorbrengt. Als u gepensioneerd wordt, verliest u evenwel de status van grensarbeider en heeft u derhalve geen recht meer op de verstrekkingen bij ziekte in het land waar u vroeger werkte.

Let op:

Er zijn slechts een paar landen die dat keuzerecht ook toekennen aan de gezinsleden van grensarbeiders. Vraag inlichtingen daarover bij uw ziekenfonds.

- Voor wat de werkloosheidsuitkeringen betreft: als volledig werkloze heeft u enkel recht op uitkeringen in het land waar u woont, behalve indien u kunt aantonen dat u nauwere banden heeft met het land waar u het laatst werkte (de berekening van het bedrag van de uitkering is al behandeld in punt 5.8).

6.2. Seizoenarbeider

Een seizoenarbeider is een persoon die gedurende een tijdvak dat in geen geval langer dan acht maanden mag duren, seizoenarbeid verricht in een land waar hij normaal niet woont.

Als seizoenarbeider heeft u op grond van de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid dezelfde rechten en plichten als alle andere categorieën van werknemers. Met name bent u gedurende het betrokken seizoen verzekerd in het land waar u werkt. Er bestaan enkel speciale regels voor de werkloosheidsuitkeringen:

Als volledig werkloze seizoenarbeider mag u kiezen: ofwel krijgt u een werkloosheidsuitkering in het land waar u seizoenarbeider was, of in het land waar u woont.

Als volledig werkloze seizoenarbeider die werkloosheidsuitkeringen ontvangt van het land waar hij seizoenarbeider was, kunt u — onder dezelfde voorwaarden als de andere werklozen (zie punt 5.8) — in een ander land werk gaan zoeken. In dat geval is het tijdvak van drie maanden, waarin het recht op de uitkering behouden blijft, evenwel beperkt tot de nog resterende tijd tot het einde van het seizoen waarvoor u aangeworven was.

6.3. Gedetacheerd werknemer

Een gedetacheerd werknemer is een persoon die normaal in een bepaald land in loondienst werkt, maar die door zijn werkgever tijdelijk naar een ander land gestuurd wordt om daar voor zijn bedrijf te werken. De maximumduur van die detachering is twaalf maanden; in uitzonderlijke gevallen kan dit tot 24 maanden worden verlengd.

Als gedetacheerd werknemer blijft u dus verzekerd in het land waar u normaal werkt, zodat u in dat land verder uw socialezekerheidspremies betaalt.

U heeft recht op alle verstrekkingen van de gezondheidszorg in het land waarnaar u bent uitgezonden, ongeacht het feit of u al dan niet uw woonplaats naar dat land heeft overgebracht.

U heeft recht op gezinsbijslagen uit het land waar u verzekerd blijft, ongeacht waar uw gezin woont.

Bij werkloosheid heeft u recht op werkloosheidsuitkeringen in het land waar u normaal werkt. Als u evenwel uw woonplaats overgebracht had naar het land waarnaar u gedetacheerd bent, kunt u ook aanspraak maken op de werkloosheidsuitkeringen aldaar.

Voor u vertrekt uit het land waar u normaal werkt, moet u de formulieren E 101 en E 106 aanvragen. Die formulieren heeft u nodig om aan te tonen dat u gedetacheerd bent, en om uw recht op verstrekkingen bij ziekte te bewijzen.

6.4. Gepensioneerde

Als gepensioneerde (met ouderdoms-, invaliditeits- of nabestaandenpensioen) ontvangt u een vrij ruime bescherming van de Europese voorschriften inzake sociale zekerheid.

Let op:

Dit geldt niet enkel voor de voormalige migrerende werknemers, maar voor alle staatsburgers van een van de lidstaten die recht hebben op een pensioen van een wettelijk pensioenstelsel. Ook als u tijdens uw beroepsloopbaan nooit uw land heeft verlaten, mag u als gepensioneerde die in een ander land woont of verblijft toch een beroep doen op de communautaire voorschriften.

Een kort overzicht van uw rechten:

A) Pensioenen

U heeft recht op een afzonderlijk pensioen van elk land waar u ten minste één jaar werkte, op voorwaarde dat u voldoet aan de voorwaarden van de nationale wetgeving terzake (bv. pensioenleeftijd, voorwaarden). Zo nodig worden ook tijdvakken van verzekering in andere landen in aanmerking genomen.

Waar u ook in de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte woont, uw pensioen wordt steeds zonder enige vermindering, wijziging of schorsing uitbetaald. Dat is evenwel niet het geval voor bepaalde pensioentoeslagen of voor sociale pensioenen waarvoor de bestaansmiddelen worden nagegaan (zie punt 5.6).

B) Verstrekkingen bij ziekte

U heeft recht op alle verstrekkingen in het land waar u woont, ook als u nooit in dat land verzekerd was. De enige voorwaarde is dat u, als u daar zou wonen, recht heeft op de verstrekkingen bij ziekte overeenkomstig de wetgeving van één van de landen waarvan u een pensioen trekt.

Bij tijdelijk verblijf in een ander land heeft u recht op alle verstrekkingen die noodzakelijk worden gedurende dat verblijf.

C) Gezinsbijslagen

U heeft recht op gezinsbijslagen voor de leden van uw gezin, ongeacht waar u of uw gezin woont in de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte. Gezinsbijslag wordt betaald door het orgaan van het land dat uw pensioen betaalt. Als u verschillende pensioenen ontvangt uit verschillende landen, kan u eventueel de hoogste gezinsuitkering krijgen die door één van deze landen wordt toegekend (zie ook punt 5.9).

6.5. Student

Meer en meer jongeren doen hun studies geheel of gedeeltelijk in het buitenland. Een van de problemen daarbij (naast de taal, de erkenning van diploma's, de huisvesting enz.) betreft hun recht op gezondheidszorg en op ziekengeld; dit is zeker niet het geringste probleem. De communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid bevatten dan ook een aantal praktische oplossingen, zeker nu deze, zij het gedeeltelijk, uitgebreid zijn tot deze categorie van personen:

- Studenten die wonen in de staat waar zij studeren, en die verzekerd zijn in hun land van herkomst, hebben recht op alle verstrekkingen van de ziekteverzekering die in de wetgeving van dat land voorzien zijn. Daartoe hebben zij enkel formulier E 109 nodig, dat zij kunnen vragen bij het ziekenfonds waar zijzelf of hun ouders verzekerd zijn.
- Studenten die tijdelijk verblijven in het land waar zij studeren, hebben recht op alle verstrekkingen van de gezondheidszorg. Het nieuwe formulier E 128 biedt hun een ruimere dekking op het gebied van gezondheidszorg dan het formulier E 111.

6.6. Toerist

Jaarlijks reizen miljoenen toeristen door Europa om hun vakantie in het buitenland door te brengen. Bij een plotselinge ziekte of bij een ongeval moeten zij een beroep kunnen doen op de medische behandeling en de ziekteverstrekkingen van het land waar zij verblijven:

Als u onder de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid valt (zie hoofdstuk 2), heeft u recht op alle onmiddellijk noodzakelijke verstrekkingen van de gezondheidszorg in het land waar u verblijft, en dit onder dezelfde voorwaarden als alle inwoners van dat land.

Vraag derhalve vóór uw vertrek een formulier E 111 aan. Bij ongeval of ziekte moet dat formulier voorgelegd worden aan het uitvoeringsorgaan van uw verblijfplaats.

Als u vergeet een formulier E 111 mee te nemen, zult u normaal de kosten van uw behandeling zelf moeten betalen. Wel heeft u het recht om de rekeningen achteraf bij uw ziekenfonds in te dienen; de terugbetaling gebeurt dan volgens de tarieven van het land waar u behandeld werd.

6.7. Niet-actieve persoon

Zoals reeds in hoofdstuk 2 is vermeld, vallen de personen die noch behoren tot de categorie werknemers of zelfstandigen noch een pensioen trekken als voormalig werknemer, noch of niet meer gedekt zijn door een algemeen verzekeringsstelsel voor werknemers — de zogenaamde niet-actieve personen — als dusdanig nog niet onder de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid.

In sommige gevallen genieten zij een bescherming als gezinslid van bijvoorbeeld een werknemer of zelfstandige of gepensioneerde. Al de overige gevallen evenwel kunnen geen beroep doen op de communautaire voorschriften als zij in het buitenland wonen of verblijven.

Dat betekent evenwel niet dat zij absoluut onbeschermd zijn. In sommige gevallen zijn zij ook in het buitenland gedekt door hun particuliere verzekering. Vraag nadere inlichtingen aan uw verzekeringsorgaan.

6.8. Staatsburger van een derde land

Zoals reeds uiteengezet is, beschermen de communautaire voorschriften inzake de sociale zekerheid enkel de staatsburgers van de lidstaten (zie hoofdstuk 2).

De zogenaamde „staatsburgers van derde landen“ (dus personen die de nationaliteit hebben van een land dat niet behoort tot de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte) vallen in de regel niet onder deze voorschriften.

Belangrijke uitzondering:

Gezinsleden van een persoon die valt onder de communautaire voorschriften zijn altijd gedekt, ongeacht hun nationaliteit. Vluchtelingen en staatlozen zijn ook altijd verzekerd.

Meestal wordt toch bescherming geboden door de bilaterale overeenkomsten inzake sociale zekerheid tussen de lidstaten en de zogenaamde derde landen. Sommige overeenkomsten van de Gemeenschap met derde landen bevatten enkele voorschriften inzake sociale zekerheid (bv. de overeenkomsten met Algerije, Hongarije, Marokko, Polen, Roemenië, Tunesië en Turkije).

Als u de nationaliteit van een derde land bezit (en niet gedekt bent door de communautaire voorschriften als gezinslid of als persoon op wie de communautaire voorschriften van toepassing zijn) moet u derhalve aan de organen van uw woon- of verblijfplaats nadere inlichtingen vragen over uw specifiek geval.

---

7. Hoe werken de communautaire voorschriften in de praktijk?

In de hoofdstukken 1 tot en met 6 worden de doelstellingen, de beginselen en het inhoudelijk aspect van de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid behandeld. Om uw rechten dienaangaande vast te stellen, vindt u in dit hoofdstuk enige algemene inlichtingen over de praktische toepassing van deze voorschriften.

7.1. De communautaire regels hebben steeds voorrang: maakt u zich dus geen zorgen over conflicten tussen de nationale wetten en de verordeningen

De communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid behoren tot de meest algemeen erkende regels van de Europese Unie. Als „verordeningen” hebben zij algemene kracht van wet, en zijn zij rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten. Met andere woorden, deze voorschriften zijn voor iedereen bindend en moeten zowel door de nationale instanties en overheidsdiensten als door de socialezekerheidsorganen en rechtbanken worden geëerbiedigd. Zelfs wanneer een conflict ontstaat tussen een nationale wet en een communautair voorschrift, moet het communautair voorschrift prioritair worden toegepast.

Voorbeeld:

De wetteksten van sommige lidstaten zijn nog steeds zodanig geformuleerd dat het recht op bepaalde uitkeringen of verstrekkingen voorbehouden is aan personen die de nationaliteit van de betrokken staat bezitten; door de „rechtstreekse werking” van de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid wordt deze voorwaarde afgeschaft voor alle personen op wie de communautaire voorschriften van toepassing zijn.

Desondanks duiken er soms problemen op wegens een restrictieve interpretatie van de communautaire verordeningen, of als nationale organen die voorschriften niet juist toepassen, of ervan uitgaan dat een bepaalde voorziening buiten de werkingsfeer ervan valt. Maak u in dat geval geen zorgen: als de relevante communautaire bepalingen op uw geval van toepassing zijn, kunt u ze voor alle bevoegde instanties en rechtbanken inroepen.

7.2. Formulieren en formaliteiten

Formulieren en officiële procedures worden dikwijls lastig en vervelend gevonden. Voor uw contacten met de buitenlandse socialezekerheidsorganen zijn ze evenwel onmisbaar, en zijn ze een hulpmiddel om binnen een redelijke tijd met succes uw rechten vast te stellen.

Ook in uw eigen land moet u regelmatig formulieren invullen en bepaalde procedures naleven als u socialezekerheidsuitkeringen aanvraagt. Als er ook nog buitenlandse organen bij betrokken zijn, is het belang van die formaliteiten nog veel groter: het buitenlands orgaan moet bijvoorbeeld weten in welk land u verzekerd bent, of u al dan niet voldoet aan de voorwaarden voor het recht op de uitkeringen in dat land, en welk orgaan hen zal terugbetalen als zij u of uw gezinsleden bepaalde verstrekkingen of uitkeringen toekennen.

Het ware zeer tijdrovend en ingewikkeld als het buitenlands orgaan in ieder individueel geval:

- de naam en het adres van het bevoegde orgaan in het andere land moet gaan opzoeken;
- een brief moet opstellen om inlichtingen te vragen;
- die naar het bevoegd orgaan moet sturen; en dan
- ten slotte op het antwoord wachten, vooraleer een beslissing te kunnen nemen.

Die langdradige en ontmoedigende procedures kunnen vermeden worden door speciale formulieren te gebruiken waardoor een snelle en doeltreffende grensoverschrijdende communicatie mogelijk is tussen de socialezekerheidsorganen waarop de communautaire voorschriften van toepassing zijn. Die formulieren bevatten alle inlichtingen die nodig zijn om uw recht op de prestaties vast te stellen en aan te tonen. Vóór u uit uw land vertrekt, moet u altijd de juiste formulieren aanvragen bij uw bevoegd orgaan (bv. als toerist vraagt u formulier E 111, waardoor u bij ongeval of plotse ziekte gezondheidszorgen krijgt). Als u die formulieren bij uw aankomst in het buitenland voorlegt aan de organen van de woon- of verblijfplaats, kunnen zij uw zaak zonder verder tijdverlies behandelen.

De belangrijkste formulieren zijn:

- de reeks **E 100** voor detacheringen en voor het recht op de ziekte- en moederschapsverzekering;
- de reeks **E 200** voor de berekening en de betaling van pensioenen;
- de reeks **E 300** voor het recht op werkloosheidsuitkeringen;
- de reeks **E 400** voor het recht op gezinsbijslagen.

Die verschillende formulieren zijn niet alleen van nut voor de samenwerking tussen de betrokken socialezekerheidsorganen, maar bovendien staat er dikwijls nuttige informatie op de keerzijde van het formulier (bv. de namen en adressen van de organen in de andere lidstaat). Als u vergat die formulieren aan te vragen voor u het land verliet, heeft u niettemin het recht om de prestaties aan te vragen: het orgaan van de andere lidstaat zal dan zelf de noodzakelijke formulieren rechtstreeks aanvragen bij het bevoegd orgaan van uw eigen land. Daardoor kan er dan wél een aanzienlijke vertraging ontstaan bij de behandeling van uw aanvraag.

Het kan gebeuren dat personen die met socialezekerheidsorganen van verschillende lidstaten te maken hebben (bv. gedetacheerde werknemers, grensarbeiders, seizoenarbeiders), hun aanvraag niet binnen de vastgestelde tijd bij de autoriteit, het orgaan of de rechtbank van een bepaalde lidstaat kunnen indienen. Het is niet uitgesloten dat zij daardoor, volgens de wetgeving van die staat, hun recht op de verstrekkingen of uitkeringen geheel of gedeeltelijk verliezen. Om dat te voorkomen, is in de communautaire voorschriften bepaald dat uw aanvraag toch aanvaardbaar is als ze binnen dezelfde termijn bij een overeenstemmende autoriteit, orgaan of rechtbank van een andere lidstaat is ingediend (waar u bijvoorbeeld woont of verblijft). Van daaruit zal uw aanvraag zonder verdere vertraging naar de bevoegde staat worden doorgestuurd.

Personen die als werknemer of zelfstandige in verschillende lidstaten hebben gewerkt, weten soms niet in welk land zij hun aanvraag voor een invaliditeits- of ouderdomspensioen moeten indienen. Dat mag u in de regel altijd doen bij het orgaan van de lidstaat waar u woont, zelfs als u daar nooit verzekerd bent geweest. Het orgaan van het woonland zal uw aanvraag doorsturen naar het bevoegd orgaan en de datum waarop u de aanvraag oorspronkelijk heeft ingediend, wordt beschouwd als de datum waarop de aanvraag bij het juiste orgaan is ingediend. Deze oplossing is in het belang van de betrokkene, want het is meestal gemakkelijker om een vordering in te dienen in het land waar men woont. Een aanvraag om invaliditeitsuitkeringen kan ook ingediend worden in het land waar u invalide bent geworden, terwijl een ouderdomspensioen ook aangevraagd kan worden bij het orgaan van de staat waar de betrokkene het laatst verzekerd was, indien hij niet in zijn woonland verzekerd was.

De bedoeling van al die formulieren en procedures is, het grensoverschrijdend contact met en tussen de socialezekerheidsorganen van verschillende lidstaten te vergemakkelijken. Daardoor krijgt u uw uitkering binnen een redelijke tijd, en kunt u gemakkelijker de termijnen voor het indienen van aanvragen naleven. Verlies daarbij nooit uit het oog dat die termijnen en andere formaliteiten voor het aanvragen van uitkeringen, vastgesteld zijn door nationale wetten en dus naar gelang

van het land kunnen verschillen. Aarzel niet tijdig inlichtingen te vragen over de wijze waarop u een aanvraag moet indienen.

7.3. Vreemde landen, vreemde talen: niet altijd een probleem!

Wanneer u werkt, woont of verblijft in het buitenland kunt u eventueel problemen hebben met de vreemde taal, vooral als het gaat om de moeilijke terminologie van de sociale zekerheid. Dit taalprobleem kan eventueel tot misverstanden leiden, en kan dus een handicap vormen bij het aanvragen van uitkeringen of verstrekkingen, het naleven van termijnen en het aantekenen van beroep tegen een beslissing.

De communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid bevatten dus een aantal expliciete voorschriften om mogelijke taalproblemen te voorkomen bij uw onderhandelingen met buitenlandse uitvoeringsorganen.

De verschillende formulieren die u krijgt als u naar een andere staat verhuist (zie hoofdstuk 7.2) dienen beschikbaar te zijn in alle officiële talen van de Europese Unie en de Europese Economische Ruimte:

Deens	Grieks	Noors
Duits	IJslands	Portugees
Engels	Italiaans	Spaans
Fins	Nederlands	Zweeds
Frans		

Als u een formulier aan een buitenlands uitvoeringsorgaan voorlegt, kan dat vergeleken worden met een modelformulier in de eigen taal; zo wordt de inhoud van het formulier ook verstaanbaar als het in een vreemde taal is opgesteld. Maak u dus geen zorgen bij het indienen van uw formulieren aan de buitenlandse organen: zij weten hoe dat probleem aan te pakken!

De aanvragen en de documenten die u bij instellingen of rechtbanken van andere lidstaten indient, mogen niet verworpen worden op grond van het feit dat ze niet in de officiële taal van dat land zijn opgesteld. U mag dus uw aanvragen, brieven en certificaten indienen in uw eigen moedertaal (als dat een van de 13 officiële talen is!) telkens als u dat noodzakelijk of gepast vindt. Uiteraard zal dit de beslissing over uw specifieke aanvraag vertragen, maar in veel gevallen zult u zich daarvoor beter kunnen uitdrukken en dus misverstanden voorkomen.

In verband met het zeer belangrijke aspect van de beslissingen die genomen zijn over uw pensioenaanvraag: u heeft recht op een samenvatting in uw eigen taal van alle beslissingen van de buitenlandse organen. De volledige tekst van de beslissing vindt u in de bijlage daarvan.

Het taalprobleem vormt dus helemaal geen onoverkomelijke hinderpaal voor het verkrijgen van uw socialezekerheidsrechten bij uw verplaatsingen binnen de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte. Niettemin is het spreken van een vreemde taal altijd een voordeel en een persoonlijke verrijking.

7.4. De socialezekerheidsinstellingen van de lidstaten: een van uw mogelijke vraagbaken

Wanneer u in het buitenland geconfronteerd wordt met wetten en reglementen van de sociale zekerheid, met moeilijke formulieren en met termen die u niet kent, moet u niet aarzelen om hulp en inlichtingen te vragen bij het bevoegd orgaan van de plaats waar u werkt, woont of verblijft. Meestal zijn die instellingen gaarne bereid en ook in staat om u raad te geven, zelfs in moeilijke gevallen.

Soms is het beter u tot een bijzonder verbindingsorgaan te wenden, dat specifieke ervaring heeft op het gebied van grensoverschrijdende socialezekerheidskwesties.

De adressen van de betrokken organen vindt u op de keerzijde van de desbetreffende formulieren, die hierboven beschreven zijn in punt 7.2.

Wanneer u twijfelt aan de juistheid van een antwoord of inlichting van een nationaal orgaan, of als u denkt dat die niet in overeenstemming zijn met de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid, moet u zich eerst in verbinding stellen met dat orgaan dat eventueel bereid zal zijn om de kwestie nog eens te bekijken. Dat geldt ook voor de formele beslissingen inzake het recht op uitkeringen en verstrekkingen, maar houd daarbij wel de termijnen voor het wettelijk beroep in het oog.

7.5. Met uw zaak naar de rechtbank: dat is uw goed recht!

Er kunnen verschillende redenen zijn om een zaak voor de rechtbank te brengen:

- het feit dat de plaatselijke organen de terzake doende bepalingen van het nationaal of van het communautair recht en de respectievelijke jurisdictie van de nationale rechtbanken en het Europese Hof van Justitie onvoldoende kennen. Zelfs voor deskundigen is het nagenoeg onmogelijk om alle details van deze wetten grondig te kennen en ze altijd correct toe te passen;
- een te beperkende of te ruime interpretatie van de bestaande voorschriften door het betrokken orgaan: deze voorschriften zijn niet altijd volkomen duidelijk zodat de beambte die ze moet toepassen er soms een eigen interpretatie aan geeft;
- leemten in de wetteksten, en onvoorziene omstandigheden waarvoor een beslissing van een rechtbank nodig is.

In deze omstandigheden, en telkens als u vindt dat een bepaalde beslissing geheel of gedeeltelijk ten onrechte werd genomen, heeft u het recht gebruik te maken van de mogelijkheden van beroep die in de nationale wetgeving voorzien zijn.

Let op:

Wanneer u een beslissing, een verzoek om bijkomende inlichtingen, of zelfs gewoon correspondentie van een instantie van de sociale zekerheid van om het even welke lidstaat ontvangt, betreffende een door u ingediend verzoek, dient u steeds de enveloppe te bewaren! Waarom?

Voorbeeld:

U hebt een pensioen aangevraagd; het bevoegd orgaan stuurt u zijn beslissing van afwijzing en op die beslissing staat als datum bijvoorbeeld 1 februari vermeld. Maar om onbekende redenen ontvangt u die brief pas op 1 september. Die beslissing is aanvechtbaar, maar het beroep moet worden ingediend binnen de drie maanden na de datum van ontvangst. Als de envelop weggegooid is, heeft de datum van 1 februari rechtskracht, maar als u de envelop heeft bewaard, heeft u nog tijd tot 30 november om uw rechten te doen gelden!

Soms kan uw pensioen, zonder duidelijke reden, geschorst worden. Neem geen genoegen met telefonische uitleg, zelfs niet van het bevoegd orgaan, maar eis een schriftelijke beslissing! Alleen dan kan u een rechtszaak aangaan.

De procedures voor de rechtbank zijn in elke lidstaat verschillend. Normaal mag een zaak pas voor een rechtbank worden gebracht als eerst alle rechtsmiddelen van de socialezekerheidsinstellingen zijn uitgeput. Als u niet eerst deze rechtsmiddelen aanwendt, verliest u eventueel uw recht om bij het Hof in beroep te gaan. Dat gebeurt ook als u na kennisgeving van de definitieve beslissing van het bevoegd orgaan te lang wacht met het indienen van uw beroep.

Aangezien het een zeer ingewikkelde materie betreft, en het inroepen van de hulp van een advocaat om uw belangen te verdedigen soms een dure aangelegenheid is, zowel als uw beroep wordt aanvaard als wanneer het verworpen wordt, bevelen wij u ten zeerste aan om — indien mogelijk — eerst een van de gespecialiseerde juridische adviseurs te raadplegen die meestal door de vakbonden op de organisaties van migrerende werknemers zijn aangesteld en die u onder meer kunnen vertellen wat u al dan niet kunt doen en welke kansen u heeft om uw zaak te winnen.

7.6. Het Europese Hof van Justitie waakt over de rechten van de Europese burgers

Sedert de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid aanvaard werden, heeft het Europese Hof van Justitie al meer dan 400 arresten gewezen over de interpretatie ervan, en dat gebeurde meestal in het voordeel van de migrerende werknemers en hun gezinsleden. Dit grote aantal toont aan hoe belangrijk het Europese Hof is voor de bescherming van de Europese staatsburgers. De rol van het Hof is essentieel bij twijfel over de reikwijdte en de strekking van de communautaire voorschriften, hun toepassing in individuele gevallen en hun interpretatie ten aanzien van de nationale wetten.

Het is dus niet overdreven te stellen dat de bescherming die geboden wordt door de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid heel wat minder doeltreffend, volledig en bevredigend zou zijn als de jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie er niet was. Het Hof van Justitie is de wettelijke verdediger van de Europese burgers die hun recht op vrij verkeer en verblijf in Europa uitoefenen.

Aangezien het Europese Hof een zo belangrijke rol speelt, dient u op de hoogte te zijn van de wijze waarop u het Hof bij de beslissing over uw geval kunt betrekken:

- Het Europese Hof van Justitie beslist niet rechtstreeks over individuele gevallen op het gebied van de sociale zekerheid. In zijn arresten geeft het enkel de interpretatie van de relevante communautaire voorschriften in het licht van een specifiek geval. Die interpretatie is

evenwel bindend voor alle betrokken partijen (nationale hoven en rechtbanken, socialezekerheidsinstellingen, individuele personen) en is derhalve essentieel voor de definitieve beslissing over uw geval.

- Daaruit volgt dat u onmogelijk uw eigen geval rechtstreeks aan het Europese Hof van Justitie kunt voorleggen. U moet zich altijd eerst tot de nationale rechtbanken wenden, maar het is niet noodzakelijk dat u eerst alle rechtsmiddelen en beroepsmogelijkheden van de nationale wetgeving heeft uitgeput.
- De nationale rechtbank die uw zaak behandelt, kan het Hof van Justitie vragen hoe een specifieke bepaling van de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid moet worden uitgelegd, als daar eventueel twijfels over bestaan, en wanneer de beslissing in uw geval van de interpretatie afhangt. Dit wordt een „prejudiciële vraag” genoemd. Elke nationale rechtbank, ook van eerste instantie, mag een dergelijke prejudiciële vraag stellen. Indien er geen verder beroep mogelijk is tegen een beslissing van een nationale rechter, moet een prejudiciële vraag worden gesteld. U kunt dus altijd voorstellen dat de rechter die uw zaak behandelt, het Europese Hof van Justitie om advies vraagt.
- Ten slotte is het nog mogelijk dat de Europese Commissie een beroep doet op het Europese Hof van Justitie, wanneer zij van oordeel is dat sommige bepalingen van de nationale wetten en reglementen onverenigbaar zijn met de Europese voorschriften (dit is een „inbreukprocedure”). Die procedure kan gestart worden zonder dat eerst de nationale rechtsmiddelen en beroepsmogelijkheden zijn aangewend, en zonder dat een concreet individueel geval voorhanden is. Die procedure is echter zeer tijdrovend, zodat er van de 400 arresten van het Hof, slechts een paar betrekking hebben op inbreukprocedures, terwijl meer dan 90 % van de arresten gewezen werden in antwoord op prejudiciële vragen van nationale hoven en rechtbanken.

In de meeste gevallen is het niet eens nodig een specifiek geval voor het Europese Hof van Justitie te brengen, omdat de bestaande jurisprudentie volstaat om een beslissing over uw geval mogelijk te maken. Het is derhalve van groot belang dat advocaten, juridische adviseurs en nationale hoven en rechtbanken deze jurisprudentie terdege kennen.

---

8. Nog vragen?

Het doel van de verschillende hoofdstukken van deze handleiding was, u een algemeen beeld te geven van de wijze waarop de Europese burgers die hun recht op vrij verkeer uitoefenen, door de communautaire voorschriften inzake sociale zekerheid worden beschermd. Aan de hand van deze inlichtingen kunt u wellicht nagaan of uw geval al dan niet onder de communautaire voorschriften valt, en welke rechten en verplichtingen u dienaangaande heeft.

Zoals reeds in het begin van deze handleiding is uiteengezet, is het echt niet mogelijk om alle communautaire voorschriften grondig uit te leggen en duidelijk advies te geven voor alle afzonderlijke gevallen. Wellicht zit u dus ook na het lezen van deze handleiding nog met een aantal vragen. In dat geval bevelen wij u ten eerste aan, een beroep te doen op de instellingen en uitvoeringsorganen op plaatselijk, regionaal of nationaal niveau, en daar nadere inlichtingen te vragen.

Als u dan nog geen bevredigend antwoord krijgt, mag u gerust uw vraag voorleggen aan de Europese Commissie. Wanneer dat enigszins mogelijk is, zullen wij op uw vragen antwoorden, ons in verbinding stellen met de bevoegde organen, en u proberen te helpen om voor uw rechten op te komen. Maar aangezien er elk jaar enorm veel individuele gevallen worden voorgelegd, zult u wellicht eventjes geduld moeten oefenen vooraleer uw brief beantwoord wordt.

Ons adres is:

Europese Commissie
Werkgelegenheid en sociale zaken
Sociale zekerheid en maatschappelijke integratie
Coördinatie van de socialezekerheidsstelsels
Wetstraat 200
B-1049 Brussel

Europese Commissie

Communautaire bepalingen inzake sociale zekerheid

Uw rechten als u zich verplaatst binnen de Europese Unie

Luxemburg: Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen

2000 — 51 blz. — 14,8 x 21 cm

ISBN 92-828-8299-3

